

begint, maar reeds in den kinderlijken leeftijd aanwezig kan zijn.

En in verband hiermee nu is het opmerkelijk, hoe de Heere bij zijn omwandeling op aarde zich altoos naar de kinderen getrokken gevoelt, op de kinderen wijst, het kindeke als een voorbeeld stelt, en getuigt dat hun engelen in den hemel aldoor zien het aangezicht van zijnen Vader die in de hemelen is. Zelfs de benaming van „de kleine kinderen“, die hij telkens van zijn uitverkorenen bezigt, wijst er op, hoe de Heere Jezus, geheel in overeenstemming met wat we van het vroeg sterven der meesten vóór den volwassen leeftijd uiteen hebben gezet, de eigenlijke hoofdmassa van zijn geestelijke kerk eer meer onder de kinderen dan onder de volwassenen zocht.

Reeds in zooverre komen we dus tot de slotsom, dat de kerk van Christus in strijd met den uitgedrukten wil van den eigenaar van het geestelijk goudveld zou handelen, zoo ze bij het delven naar het geestelijk goud zich zou bepalen tot de personen, die den volwassen leeftijd hadden bereikt, en dat ze daarentegen, zoo ze in gehoorzaamheid aan haar Koning wil te werk gaan, gehouden en geroepen is, om ook te delven, ja, haast meer nog te delven in de ader van het kinderlijk leven.

Eerst na dit op den voorgrond te hebben geplaatst, kan nu de regel der Besnijdenis ter sprake komen, die ons in nog inniger verband toont, hoe de bediening der Verbondzegelen ook voor den kinderlijken leeftijd bestemd is.

KUYPER.

„Geen ding door ijdele eer.“

Doet geen ding door twist of ijdele eer, maar door ootmoedigheid achte de een den ander uimemender dan zich zelve. Phil. 2: 3.

Tegen al wat ook maar zweemt naar ijdel-tuigheid is de Heilige Schrift onverbidde-lijk streng; en tegen dit bijzonder soort ijdel-tuigheid, dat in de ijdele eer haar streeling zoekt, het strengst van al.

En dat moest ook wel, want de „ijdele eer“ tast rechtstreeks het beginsel van onze Gods-ruicht aan, en wel in de beide stelen waarin de echte Godsvrucht werken moet. Die beide stelen toch zijn bepaald door wat Jezus sprak: Heb God lief met heel uw hart; dit is het eerste en het groot gebod, en het tweede dit gelijk is: Heb uw naaste lief als uzelve.

Echte godsvrucht wordt dus hieraan gekend, dat in onze bedoeling en in ons overleggen en streven de Naam des Heeren altoos vóór onzen eigen naam komt, en dat onze eigen naam nooit den naam van onzen naaste vooruit dringe.

Ge moogt dus wel ter dege op uw eigen ziele bedacht zijn, en het is geheel in strijd met de Schrift, om opzettelijk uw eergevoel te onderdrukken. Niet in de dooddrukking van ons zelfgevoel ligt het offer, dat God van ons eischt, maar in de goede rangschikking, waar bij de eere Gods steeds het eerste onze gedachte zal zijn, en onze eigen eere nooit één enkele schrede voor de eere van onzen naaste uit zoekt te komen.

Zonde is dus in u, zoo dikwijls er strijd ontstaat tusschen hetgeen de eere van God van u vraagt, en gij neemt aan uw eigen eere verschuldigd te zijn, en als nu in dien strijd uw eigen eer niet onvoorwaardelijk voor de eere Gods terugtrede.

En evenzoo is er zonde in u, wanneer uw eigen eere en de eere van uw naaste beide in het spel zijn, en gij, alleen met uw eigen eere bezig, u om de eere van uw naaste niet bekommert; of, erger nog, de eere van uw naaste opoffert aan den glans van uw eigen eer.

Toch is „ijdele eer“ nog iets anders dan „eigen eer“. Zo lang „eigen eer“ in het spel is, is er althans nog altoos eenige drangreden in uw conscientie, om te strijden voor een edel goed; want 's menschen eere is hem vaak beter dan zijn leven.

Maar wat de heilige apostel noemt „ijdele eere“ is altoos zondig. „Ijdele eere“ toch raakt niet uw menscheleijk en persoonlijk eere, maar uw zondige zucht, om de eere, die gij in het oog der menschen en in de schitteringen des levens hebt, ter voldoening van uw zelfbehagen, uit te breiden.

Uit te breiden, waar het kan, door hetgeen wezenlijk aanzien geeft; en uit te breiden, zoo dit eerste u niet gelukt, door allerlei schijn-vertooning en onware schittering, die dan ten leste in het nietig en kinderachtig afdaalt.

„Ijdele eere“, is de zucht om vooraan te staan; de zucht om de voorrangzitting te hebben; om allerlei wirook voor u te laten ontsteken; om in allerlei laffe nietigheden zeker steunpunt voor u naam en opgang te zoeken; kortom eene positie in te nemen, waarbij niet het strijden voor Gods eer en zijn koninkrijk, noch ook de verdediging van uw goed en deugdelijk recht u drijft, maar waarbij het u te doen is, om op de menschen den indruk te maken van een gewichtigheid en beteekenis, wier doel bereikt is, zoo gij maar weer uw wirook-walpmijne hebt.

Vandaar dat alle „ijdele eere“ zondig in haar uitgangspunt is, op niets dan schijn en leugen berust, en dies rechtstreeks tegen alle religie en alle Godsvrucht ingaat.

Hoe zondig en afkeuringwaardig intusschen deze „ijdele eere“ ook zij, toch staat het vast, dat deze zucht naar „ijdele eere“ heel onze maatschappij als een booze zuurdeegem doortrokken heeft.

Zoo was het vroeger; maar zoo werd het in nog sterker mate, nadat de valsche begrippen der Fransche revolutie reeds van de school af het kinderhart prikkelden, in ste van, gelijk de macht van het Evangelie eertijds deed, reeds van school af deze valsche eerezucht in het kinderhart af te stompen.

Vandaar dat vooral in onze tegenwoordige maatschappij deze booze zonde van de „ijdele eere“ zoo ontzettende afmetingen aannam, en ge reeds bij zeer jonge kinderen, bij uw dienstdoenden, bij uw bedienden, onder vrouwen en mannen, onder jongelingen en jonge dochteren, in alle vereniging en vergadering, kortom,

overal waar slechts „ijdele eere“ bestaandaar is, dit giftig onkruid zoo welig ziet opschieten.

En zeg nu niet, dat Christenen hiervan vrij zijn; want ik zeg u, omgekeerd, dat dit kwaad onder de Christenen zelfs een dubbel gevaarlijk karakter aanneemt.

Ge kent noch uzelve, noch uw Christelijken kring, zoo ge in gemode verklaren komt, in deze Christelijke kringen zelden anders dan nederigen zin en verlooening van zich zelve te hebben gevonden.

Feiten blijven feiten, en de droeve waarheid is helaas, dat ook onder Christenen deze ijdele eer gedurig, uit de onzalige fontein, die we in ons hart omdragen, als een giftige stroom opwelt. Een droeve waarheid, dat zelfs bejaarde en geoude Christenen soms tot in het kinderachtige en schaamteloze toe hun tukheid op ijdele eere laten uitkomen. En een droeve waarheid niet minder, dan dat kwaad zoo algemeen verbreid is, dat bijna geen enkele ver- eeniging of vergadering zonder dit ergelijk verschijnsel te vertoonen, bestaan heeft of be- staat.

Hiermee is niet gezegd, dat het daarom in de wereld niet nog veel erger is.

Natuurlijk, er werkt onder Christenen een ge- nade, en die genade bewaart voor veel. Vooral bewaart die genade in onze kringen voor veel bitter gevolg van deze ijdele eer. Onder ons is er een verzoening. Onder ons wordt een bestraffend woord beter aangehoord. Onder ons is er, ook zonder het vermaan der broederen, meer zelfbestrafing in de conscientie.

Maar, en dit is het dubbele gevaar, waarop gewezen moet, onder Christenen bestaat er een „ijdele eer“, die de wereld niet in die mate kent, namelijk de ijdele eere in het kleed der nederigheid.

De eerste soort „ijdele eere“ in het kleed der nederigheid“, ontmoet ge, zoo iemand hand- delt uit ijdele eere, maar spreekt voor de eere Gods.

Dan drijft en prikkelt innerlijk het motief van het eigen ik; immers hier komt niet niet voor uit, dat zegt men niet; maar heeft inte- geendeel den mond vol van de eere van Gods naam. Zelfs Dienaars des Woords staan in geen geringe mate aan dit gevaar bloot, zoo dik- wijls ze bij de verkondiging van Gods Woord en bij de gebeden natuurlijk alles op de eere van Gods naam richten; maar als ze gespro- ken hebben, op allerlei manier uitvisschen, of de menschen het nu traai hebben gevonden. Dat heet dan een pastoraal onderzoek naar de werking des Woords op het hart, maar feitelijk is het een onderzoek naar de ijdele eer van den prediker in de opinie der men- schen.

En het tweede soort „ijdele eer“ in het kleed der nederigheid“ komt dan voor den dag, als ge Christenen ziet, die aanleg voor nederig- heid hebben; wier oog voor het schoon der nederigheid openging; die daarom dan ook een nederige gestalte schoon vinden; zich al- meer in die nederige gestalte inzetten; en nu, na die nederige gestalte zich eien te hebben gemaakt, gedurig bij zichzelf bezig zijn met de vraag, of de menschen die nederige gestalte wel opmerken; er wel over spreken; en er wel eere aan geven.

Dat begon dan goed. Men zag het schoone van de nederigheid in. Maar toen schoot Satan tusschen beide, en verlokke ons hart, om zelfs het schoon der nederigheid te misbruiken als blanketsel ten behoeve onzer ijdele eere.

En juist dit dubbele gevaar, waaraan alle ijdele eere het menscheleijk hart in een Chris- telijke omgeving blootstelt, dwong den Heili- gen Geest juist in de Heilige Schrift zoo ziel doordringend en zoo zonder onderlaten tegen deze schrikkelijke zonde der ijdele eere te waar- schuwen.

Is toch eenmaal het kleed der nederigheid op één dezer beide manieren om onze „ijdele eere“ gehangen, dan wordt de prikkel, die in onze conscientie tegen deze zonde reageert, afgestompt, en is er aan het voortvaren van deze kanker geen stuiten meer.

Wie nu zijn ziele liefheeft, zal daarom dat woord der verzoening om toch geen ding door ijdele eere te doen, als een redmiddel ter behou- denis aangrijpen, en God zal hem redden.

Maar wie zegt: „Voor mij is deze medicijn overtoollig weelde“, is niet maar krank, maar doodelijk krank, en zulk een gaat, als God de Heere niet tusschenbeide treedt, om zijn ijdele eer verloren.

KUYPER.

Amsterdam, 4 Juli 1890.

Niet zonder ontroering ontving ook onze redactie in den loop dezer week het droef bericht van het afsterven van Dr. Ph. S. van Ronkel.

Wie zich in Maasland, IJlst, Zutphen en Amsterdam nog herinnert, wat deze predi- ker voor Gods kerken ter vertroosting en bemoeiding voor zijn volk geweest is, mag, omdat later andere paden betreden wer- den, de gave Gods niet voorbijzien, die in de bekeering tot den Christus van dezen Joodschen geleerde geschonken werd.

Meer nog dan Da Costa en Schwartz was Van Ronkel ingeleid in de diepte der Gere- formeerde belijdenis, en bezat hij de scherp- zinnigheid van geest, die hetgeen van deze heerlijke belijdenis atweek, historisch te spreken, dialectisch te ontleden, en uit gloed van overtuiging wist tegen te staan.

Niet alsof we daarom er ook maar van verre aan denken, Van Ronkel met Da Costa in één adem te noemen. Da Costa was als machtig genie verre zijn meerdere, en in het geniale lag Van Ronkel's kracht niet.

Maar juist daarom kon Van Ronkel door zijn eigenaardig talent van scherpe dialec- tiek den kerken weer bieden, wat ons in Da Costa onthouden was. En in elk geval blijft het merkwaardig, dat het God beviel heeft ons in Da Costa en Capadose, in Schwartz en Van Ronkel vier zonen uit de Joodsche natie te schenken, die elk in hun kring mannen van beteekenis waren, en die saam in genetisch verband stonden.

Ook door de pers heeft Van Ronkel ons een erfenisse geschonken, die blijvende waarde bezit.

Vooral zijn Schriftbeschouwingen over de boeken van Mozes zijn rijk aan treffenden rijkdom van geestelijke opmerkingen, die, gegoten in goeden, keurigen stijl, de popu-

laire exegese tot een hooger standpunt wisten op te heffen.

Aan den eigenlijk gezegden kerkelijken strijd nam hij alleen te Amsterdam deel, en stond daarbij steeds aan de zijde der Gereformeerden, tot eindelijk een conflict met eenige broeders-ouderlingen hem van die lijn deed afwijken, zijn positie in Am- sterdam onhoudbaar maakte, en hem tot het besluit bracht, om zich terug te trekken naar Zetten.

Reeds toen was zijn gezondheid geknakt, en werd hij geplagd door velerlei bittere kwalen, die ten leste zijn kracht gesloopt hebben.

Deze pijnlijke kwalen stemden zijn ge- moed soms bitter, maakten hem prikkelbaar, en deden hem zich terugtrekken uit den strijd.

En toen hij naar Leiden verhuisd, plot- seling voor de keuze der Doleantie gesteld werd, was reeds vooruit te voorzien, hoe deze keuze hem te verzwakt moest vinden, om hem zijn oude wapenbroeders te doen oproeken.

Zonder te beseffen, hoe ver hij straks af zou glijden, koos hij toen tegen de Doleantie, en werd toen door de omstandigheden steeds verder voortgedrongen op een weg, die de zijne niet was.

Zoo kwam hij ten leste met Dr. Hoede- maker in aanraking, en veraspeelde zijn laatste levenskracht aan een soort bijbe- spreking, die slechts op bestrijding der Doleantie gemunt was.

Hoe dit ons smartte, behoeven we niet uit te spreken. Gelukkig dat we er bij mogen voegen, dat Dr. Van Ronkel, althans in openbare geschriften, zijn oude vrienden nooit op onedele wijze aangerand noch hen beleedigd heeft.

Niet hij publiceerde brokstukken uit brieven. Niet hij praatte over vroegere in- tieme gesprekken. Niet hij pleegde verraad.

En zoo bleef hij, tot aan zijn dood toe, ook met zijn ouden vriend uit de Herant op een voet van dragelijke betrekking.

Tot een breken kwam het nooit. En dit is ons, bij veel dat ons in ande- ren gegriefd heeft, na zijn heengaan een oorzaak van dank en stille vreugde.

KUYPER.

Uit de Synode.

In Friesland's hoofdstad kwamen onze kerken de vorige week ter Synode. Nadat op Maandagavond in een bidstond, door Prof. Kuyper geleid, voor deze samenkomst 's Heeren aangezicht was gezocht, werd Dinsdagmorgen door den voorzitter van den kerkeraad van Leeuwarden, in de Noorder- kerk, het bezielend woord gesproken dat wij hier in zijn geheel laten volgen.

Eerwaarde en Wel beminde Vaders en Broeders, hooggeachte leden, tot deze voorloope- ry Synode gedeputeerd, hooggeachte Adviseurs, die onze uitnodiging opvolgen woudt en met ons vergaderd.

Genade en vrede zij U! Namens de Synodale kerk heb ik de eer U een hartelijk welkom toe te roepen in deze onze stad, rijk aan historische herinneringen uit den bloeitijd van het Calvinisme, dat na diepe inzakking weer oplichten mocht.

Friesland toch, en Leeuwarden in 't bijzonder heeft geen gering deel gehad in de overwin- ning, na lange worsteling tijdens het treves op de remonstrantische factie door onze Calvi- nistische vaders met Gods genadige hulpe behaald.

Hier in deze stad hebben gearbeid de onver- getelijke WILHELM LUDWIG, grave van Nassau en zijn boezemvriend JOHANNES BOEKMAN. Werd ge reeds gisterenavond aan deze vaders herinnerd, ook ik kan niet nalaten hen in deze weer te doen treden voor uw ziels- oog als om U welkom te heeten, dat gij tot hunnen arbeid zijt ingegaan.

Aanschouw hen in den geest die twee edele Calvinisten, zoo zeer onderscheiden en toch zoo innig één.

Gracie Willem, de kleine onaanzienlijke Duitser met zijn slepend heen en groot ovaal rond hoofd op hooge schouders, maar met een oog, zoo open, zoo eerlijk, zoo rein; een oog, dat kon opzien tot den hemel, tot dat het zich vulde met tranen; een oog, dat onder de saamgetrokken wenkbrauw op het slagveld den vijand doorzag en verslond; een oog, dat nederbliksemen kon den laster en de laagheid der Roordisten, 1) maar dat meest liefelijk straalde als van zonnenschijn over zijn gereformerd volk.

Bogerman, een Koninklijke gestalte; een schoon man; al is ook het edele, hooge voor- hoofd reeds vroeg van rimpels doorploegd; een kop, die den Fransen gezant in verruk- king bracht en hem als hij zag op den breeden zwart zijden haard, die afgolfde tot de middel deed uitroepen: „la plus belle barbe de l'Europe!“

Beide helden; deze — een echte Nassau met een leeuwenhart, zeker twintig naalen schier wonderdijg bewaard in het heetst van 't gevecht, waarbij eenmaal zes kogels tegelijk deken in zijn harnas sloegen en het gevecht verbijstelden van zijn rapier, geniaal krijgskun- dige van wien Maurits de krijgstaetiek leerde; die het zijne toebracht aan al de victories, waardoor deze tweelingbroeders Nederland hebben bevrijd.

Ook gene — een krijgsman; wiens jeezen hand de slimme dooperschen teraarde drukte; de overmachtige remonstranten stuk stiet; de spottende vijanden brak.

Beide — Willem en Bogerman — werkers met onvermoeiden ijver, met onwankelbare standvastigheid, met verwonderingwekkende kracht.

Beide bidders — de eerste meer in de binne- kamer en de veldtint, de andere ook op den kansel en in de kerkvergadering, aangrijpend heerlijk.

Beide gouden harten, verheven karakters, groote mannen!

1) Handlangers en partijgenooten van den Olden- barneveldsman Karel Roorda, langen tijd lid der Staten Generaal voor Friesland.

Beide grievend bejegend doch ten leste oogstende aller achtung en waardeering. Heel de Friese, heel de vaderlandsche kerk bekende bij den dood van Franckers hoogleeraar „een groote Israël is gevallen!“ en heel het Friese, heel het Nederlandsche volk heeft bij zijn verscheiden Willem Lodewijk als een Vader des Vaderlands beweend.

Beide echter zijn door het nageslacht vergaust. Een prachtig praalgraf bouwde het dankbare volk Hayte ter eere; doch ik kan u, M. R. niet uitnodigen het te gaan zien. De schen- ning hand der patriotten heeft den grafkelder der Nassau ginder in de groote kerk ontijd; het grafmonument, waarop terecht in knielende houding het beeld van den grooten Willem Lodewijk sierlijk uit albast was gebeiteld, omgeven van de zinnebeelden van gerechtigheid en standvastigheid — is verbrijdeld en het gebeente der vrijheidshelden geworpen door Leeuwardens straten en — vertrap in hun slijk.

En wat Bogerman aangaat, een der weinige groote mannen, die dit gewest heeft opge- verld — het kleinzielig nageslacht heeft zijn gheschaamd en huivert nog voor „Bozer- man, dat hoofd der smoden.“ 1)

Doch, Gode zij lof! er begint weer een ge- slacht aan te komen, dat zich zijne weldoe- ners herinnert en deze Synode van kerken, die met geestdrift de artikelen beamen, door Boger- man ontworpen en de kerkenorde volgen, door zijne hand het eerst ondertekend, roept hope- wakkend de schoone dagen der vaders in de herinnering terug.

Wel is de tegenstelling tusschen dat glorie- rijk verleden en het ingezonden heden groot, zeer groot te dezer stede.

In 1618 gaf de kerk van Leeuwarden aan de vijfdevermaarde Nationale Synode haar praesens en zond ze drie harer ouderlingen, mannen van kwaliteit, leden van de staten of het hof, en nog een vierde lidmaat als politiek com- missaris naar Dord. De edelste geslachten der Harinxma's, der Idaerda's, der Donia's en der Aylva's gingen in den ijver voor het cal- vinisme voor. 2)

Thans zoekt slechts een groepje „kleine lyden“ de oude paden en al wat groot en edel en rijk en geleerd is in Leeuwarden glim- lacht om ons gewurm

In plaats van onze antieke en massieve Jaco- bijnse kerk, die met het gebeente der Nassau ook het geestelijk kroost van Bogerman uit- wierp, hebben we slechts deze lichte, moderne tente en het is ons nog een wonder, dat we haar hebben.

Weest hier echter welkom geheeten, geliefde broeders, van goeder harte.

Zij het hier als de Davids getrouwen was te Hebron.

Gij herinnert u, hoe na Sauls dood slechts een kleine meerderheid des volks Gods ge- zallden knecht David hulddig en de groote meerderheid der Israëlieten den schaapherder uit Bethlehem alleen liet staan en zich haastte om prins Iaboseth, Sauls wettigen zoon en op- volger, hulde te bieden.

Die laatste scheen veel voor te hebben.

Immers men bleef op de historische lijn.

Men wachtte zich voor een scheur van het liebaam der kerk; want scheurmaker was toch — wie kon het loochenen — die David te Hebron! Daar kon nooit Gods zegen op rusten!

Bij hen echter was „gansch Israël“, bij hen ook de tent der samenkomst, bij hen waren Abner en de bloem der grooten.

David had echter, en dit was zijne kracht, Gods Woord.

Naar menschelijk recht stond zijne zaak niet sterk; naar Goddelijk recht echter was bij David te Hebron de wettige theocratie, en daarentegen bij Iaboseth een eigenwillig regiment, een schijn- theocratie, die niet op God, maar op menschen steunde en daarom moest vergaan.

„En er was“, zoo lezen we 2 Sam. 3: 1 — „er was een lange krijg tusschen het huis van Saul en tusschen het huis van David. Doch David ging en werd sterker, maar die van het huis van Saul gingen en werden zwakker.“

Hoe treffend juist, G. B. 1) wordt hier getec- kend de verhouding onzer kerkeraden tegen- over de „Synodale“ tegenkerkeraden, en onze strijd met „die van hunnen huize“ zich blijven bekennen.

David was gezalfd tot koning over Israël. Over al de twaalf stammen.

Slechts één der twaalfen erkende zijn ambt. Hij scheen een afgescheiden, een scheur-rijke te vestigen. Doch David en de zijnen verston- den, dat dit slechts een overgangstoestand was. Over het volk des Heeren als zoodanig, overal het besneden had de Heere hem gezalfd en daarom erkende David geen toevallige feitelijke grenzen voor zijn bewind, maar eischte hij heel Israël op om onder zijn scepter te buigen.

Men mocht hem verwerpen; hem fel bekam- pen; hem grievend beschoppen, hij hield zijn standpunt vol. Hij zond heen en zeggende de mannen van Jabez en liet hen aanreggen, dat hij door Juda gezalfd was tot koning. Hij wachtte de erkenning van al wat tot Israël behoorde, af.

Vooral daardoor was er zoo lange krijg tus- schen „het huis van Saul“, dat waren de par- tijgenooten van Iaboseth en „het huis van David“, d. w. z. Israël, voor zoover het bereids tot gehoorzaamheid aan God en Zijne gezalfde gekomen was.

Hoe fel in den aanvang deze strijd, hoe groot de eerste verbittering was, blijkt uit het bloe- dig spel der jongelingen dien vijf te Gi- beon, waar de twaalfallen kampvechters in zóó blinde woede op elkaar inrenden, dat ni- mand dacht aan verweer, maar ze allen elkan- der de kling joegen door het broederhart en te zamen vielen.

Eerlang echter zonk de toorn weg en begon de genegenheid der „kloke mannen, die den Heere vreesden“ te trekken naar de zijde van Hebron.

Iaboseth's regering bleek zwak: Abners arm verraderlijk te wezen.

David daarentegen regeerde naar Gods Woord, oefende billijkheid en recht. Hij doodde den koningsmoordenaar, hij eerde Michal, Sauls dochter, hij vernederde den Filistijn, Israëls vijand. In kalme kalmte was zijne regering schoon!

Toen verliep Iaboseth's ongeduldig bewind. Benjaminiten en Gadieten „scheidden af tot David“, Efraïmieten en Rubenieten vielen hem toe.

1) Woordspeling van Vondel op Bogerman, het hoofd der Synode (van Dord.). 2) Geconventueeld ter Synode uit de Staten Ge- raad waren voor Friesland Ernest van Aylva, Griet- man in Oostdongerade en Ernest van Harinxma, eerste Raadsherr van den Hove. Deputaten van wege de Friese kerken waren Ds. Joh. Bogerman, Flo- rentius Johannis en Ph. Daniels Eelshemius, pr. van L. Sneek en Harlingen, Melvius ab Idaerda, Kem- po van Harinxma van Donia Raadsherr en Joh. v. A. Sande, der beide rechten doctor, den laatste drie allen ouderlingen der kerk van Leeuwarden.

toe; eerst druppelde het; eerlang stroomde het uit alle stammen naar Hebron, en eindelijk zond David henen en vergaderde het gansche volk.

Broeders, die met onzen Koning David we- derom te Hebron toef, hebt goeden moed! Alleen houdt vast aan de organische kerke Gods, aan het geheel der gedoopten.

Gij zijt gesteld als opzieners, niet over ge- meenten, die gij maakt, maar over de histori- sche kerken Christi in deze landen. Aanvaardt uwerzijds de scheuring nooit als wettig en ge- oorloofd. Houdt de kerken der vaders vast.

Niet in overspanning. In kalmte. Wacht op den Heere. Hij zal gansch Israël wederbrengen onder Davids scepter. Hoopt en heidt!

En ondertusschen — toont, dat in uwe krin- gen Gods Woord regeert, regeert over alles. Zij het ook op deze onze Synode waarlijk een openbaar worden der Christonomie!

Geen Aschels overmoed; geen Joabs slinks- heid; geen zwakhed ook in het bestraffen van wat niet recht is voor God. Het heilig doel heilige de keuze der middelen. „In alles waar!“ Op den grondsteen van dit kerkgebouw staat gebijeld: „Sion zal door recht verlost wor- den.“ Zoo zij het!

Met innigen weemoed missen wij in deze vergadering onze onvergetelijke broeder Dr. Mr. W. v. d. Bergh. Och, blijve de aangrij- pend toon zijner boetprediking aangeslagen in ons midden!

Ook moeten wij ontbeeren de tegenwoordig- heid van Jhr. Mr. De Savornin Lohman, die voor de uitnodiging als adviseerend lid moest hadenken, omdat hij, die zoo trouw voor het recht der kerk heeft gepleit, door de wereld overstelpst werd met smaad. God heeft hem echter opgeheven om te zitten in den stoel der eere en macht.

Blijkt het, geliefde broeders, dat wie misse, de Geest des Heeren, uitgegoten op den Pink- sterdag, in het midden dezer vergadering is. Be- ware Hij voor tweedracht en heerschzucht; leide Zijn voorlichting in alle waarheid allen te zamen in en schenke ook Zijne genade een ernstige, ootmoedige, bedachtzame en teeder godvruch- tige stemming des harten.

Doe Hij Christus Hoofd zijn in ons midden; dan zal er stichting zijn der kerke tot eere des Vaders.

Nu dan, — in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, uit wien, door wien en tot wien alle dingen zijn, en wien zij de heerlijkheid, en nu, en tot in alle eeuwig- heid, Amen.

Na dit keurig woord waarmee onze ta- lentvolle Wagenaar het hart opeens in de rechte stemming had weten te brengen, ging hij voor in een innig en teeder gebed om eindelijk de tweede voorloope Synode van Nederduitsche Gereformeerde kerken voor geopend te verklaren.

Uit het onderzoek naar de credentia- len bleek, dat afgevaardigd waren uit:

Gelderland: voor de classis Arnhem c. a. Ds. P. C. Koster en ouderling C. Thomassen;

en voor de classis Harderwijk Ds. A. Mid- delkoop en ouderling G. S. Knottenbelt.

Zuid-Holland: voor de classis 's-Graven- hage c. a. (welke classis haar credentia- len eerst in den namiddag inzond, zoodat hare deputaten dan ook toen eerst zitting kre- gen) Ds. W. F. A. Winckel en ouderling L. W. C. Keuchenius; de laatste vervangen door zijn secundus ouderling P. Goudappel;

voor de classis Leiden Ds. G. Vlugg en ouderling C. Boon;

en voor de classis Rotterdam c. a. Ds. H. H. Veder en ouderling W. Vrolijk Sr.

Noord-Holland: voor de classis Amster- dam c. a. Ds. A. Kuyper en ouderling W. C. Breun;

en voor de classis Haarlem c. a. Ds. J. Langhout en ouderling P. Vermeulen.

Zeealand: voor de classis Middelburg c. a. Ds. P. J. W. Klaarhamer en ouderling A. Dingemans.

Utrecht: voor de classis Utrecht c. a. Ds. H. Hoekstra en ouderling J. Overduin;

en voor de classis Amersfoort Ds. G. v. Goor en ouderling J. de Ruig.

Friesland: voor de classis Leeuwarden c. a. Ds. L. Wagenaar en ouderling W. Dijkstra;

voor de classis Franeker Ds. J. Hania en ouderling A. Elshout;

voor de classis Dokkum Ds. J. J. A. Ploos v. Amstel en ouderling M. v. d. Laan.

Overijsel en Drente: Ds. C. C. Schot en ouderling J. Mastenbroek.

Groningen: Ds. J. Stroes en ouderling H. E. C. Smit.

Brabant en Limburg: Ds. J. H. Feringa en ouderling A. C. v. Drimmelen.

In hare eerste sessie koos de vergadering in het moderamen Dr. Kuyper tot praeses, Dr. v. Goor tot assessor en Ds. Hoekstra en Feringa tot scribae.

De voorzitter dankte Dr. Wagenaar voor zijn openingswoord, verzocht namens de vergadering de bidders: Prof. Dr. F. L. Rut- gers, Ds. J. C. Sikkels, Ds. B. v. Schelver, Ds. F. Lion Cachet en Dr. W. Geesink, die door de kerk van Leeuwarden als ad- viseurs waren uitgenoodigd, als zoodanig zitting te nemen, benoemde Dr. Schot voor de korte persverslagen en stelde het agen- dum aan de orde.

Dit agendum, hetwelk ruim 90 punten bevatte, was door de goede zorgen der kerk van Leeuwarden in 17 rubrieken verdeeld. Vijf commissies, ieder met een der Synodale adviseurs, zouden de vergadering over deze verschillende rubrieken van advies dienen.

Hierop werd de eerste sessie gesloten met gebed.

2e SESSIE

op Dinsdag 24 Juni na den middag.

Na, gelijk alle